

06.02.α Κλίση αρσενικών ουσιαστικών

Α1. Ισοσύλλαβα σε -ης και -ας

α) Ισοσύλλαβα σε -ης

	Ενικός αριθμός			Πληθυντικός αριθμός		
Ον.	ο	αθλητής	εργάτης	οι	αθλητές	εργάτες
Γεν.	του	αθλητή	εργάτη	των	αθλητών	εργατών
Αιτ.	τον	αθλητή	εργάτη	τους	αθλητές	εργάτες
Κλ.	–	αθλητή	εργάτη	–	αθλητές	εργάτες

Όπως το αθλητής κλίνονται : αγοραστής, δανειστής, λογιστής, μαθητής κ.ά.

Όπως το εργάτης κλίνονται : ναύτης, πολίτης, επιβάτης κ.ά.

Όπως το άντρας κλίνονται : λοχίας, επιχειρηματίας, ταμίας κ.ά.

Όπως το αγώνας κλίνονται : αιώνας, χειμώνας, πατέρας κ.ά.

Όπως το πίνακας κλίνονται : φύλακας, γείτονας, Έλληνας κ.ά.

β) Ισοσύλλαβα σε -ας

	Ενικός αριθμός				Πληθυντικός αριθμός			
Ον.	ο	άντρας	αγώνας	πίνακας	οι	άντρες	αγώνες	πίνακες
Γεν.	του	άντρα	αγώνα	πίνακα	των	αντρών	αγώνων	πινάκων
Αιτ.	τον	άντρα	αγώνα	πίνακα	τους	άντρες	αγώνες	πίνακες
Κλ.	–	άντρα	αγώνα	πίνακα	–	άντρες	αγώνες	πίνακες

Έτσι κλίνονται και τα:

λοχίας, επιχειρηματίας, ταμίας κ.ά. φύλακας, γείτονας, Έλληνας κ.ά.

Κάποιες παρατηρήσεις στα ισοσύλλαβα σε -ης και -ας

1. Τα ισοσύλλαβα αρσενικά σε -ης τονίζονται στη γενική του πληθυντικού στη λήγουσα. Π.χ. ο φοιτητής – των φοιτητών ο ναύτης – των ναυτών

2. Τα παροξύτονα και προπαροξύτονα ουσιαστικά σε -ας τονίζονται στη γενική του πληθυντικού στην παραλήγουσα : π.χ. ο χειμώνας – των χειμώνων
ο κανόνας – των κανόνων ο Έλληνας – των Ελλήνων

Εξαιρούνται τα δισύλλαβα παροξύτονα σε -ας και όσα λήγουν σε -ίας: Αυτά τονίζονται στη γενική του πληθυντικού στη λήγουσα : π.χ. ο μήνας – των μηνών ο τραυματίας – των τραυματιών

3. Μερικά ουσιαστικά σε -ης έχουν μια ακόμα ονομαστική πληθυντικού σε -άδες, με γενική σε -άδων. Π.χ. διευθυντής → διευθυντές και διευθυντάδες
βουλευτής → βουλευτές και βουλευτάδες

Ο τύπος αυτός έχει λαϊκή προέλευση και χρησιμοποιείται σε ορισμένες περιστάσεις

Επικοινωνίας : π.χ. π.χ. Τι κι αν μαζεύτηκαν τόσοι καθηγητάδες; Κανείς δεν μπορούσε να λύσει την εξίσωση!

4. Δείτε, τώρα, τι συμβαίνει και με την ονομαστική, αιτιατική και γενική πληθυντικού των ισοσύλλαβων αρσενικών σε -έας :

ο δεκανέας → οι δεκανείς, τους δεκανείς, των δεκανέων

ο εισαγγελέας → οι εισαγγελείς, τους εισαγγελείς, των εισαγγελέων

Άλλα τέτοια ουσιαστικά είναι : κουρέας, γραμματέας, συγγραφέας, εισαγγελέας, αρχιερέας κ.ά.

Αυτό γίνεται διότι στη γλώσσα έχουμε διατηρήσει ορισμένους τύπους της αρχαίας ελληνικής.

γ) Οξύτονα και παροξύτονα σε -ος

	Ενικός αριθμός			Πληθυντικός αριθμός		
Ον.	ο	ουρανός	φίλος	οι	ουρανοί	φίλοι
Γεν.	του	ουρανού	φίλου	των	ουρανών	φίλων
Αιτ.	τον	ουρανό	φίλο	τους	ουρανούς	φίλους
Κλ.	–	ουρανό	φίλε	–	ουρανοί	φίλοι

Όπως το ουρανός κλίνονται : καιρός, λογαριασμός, σολομός, χωρισμός κ.ά.

Όπως το φίλος κλίνονται : δρόμος, ταχυδρόμος, Βόλος, κώρος, τόπος, κήπος κ.ά.

Όπως το κίνδυνος κλίνονται : άνθρωπος, δήμαρχος, έμπορος, έφορος, άνεμος, διάδρομος, όροφος, πόλεμος κ.ά.

Όπως το αντίλαλος κλίνονται : ανήφορος, αυλόγυρος, καλόγερος, ανεμόμυλος, χωματόδρομος κ.ά.

δ) Προπαροξύτονα σε -ος

	Ενικός αριθμός			Πληθυντικός αριθμός		
Ον.	ο	κίνδυνος	αντίλαλος	οι	κίνδυνοι	αντίλαλοι
Γεν.	του	κινδύνου	αντίλαλου	των	κινδύνων	αντίλαλων
Αιτ.	τον	κίνδυνο	αντίλαλο	τους	κινδύνους	αντίλαλους

Κλ.	–	κίνδυνε	αντίλαλε	–	κίνδυνοι	αντίλαλοι
------------	---	---------	----------	---	----------	-----------

Έτσι κλίνονται και τα:

Όπως το κίνδυνος κλίνονται : άνθρωπος, δήμαρχος, έμπορος, έφορος, άνεμος, διάδρομος, όροφος, πόλεμος κ.ά.

Όπως το αντίλαλος κλίνονται : ανήφορος, αυλόγυρος, καλόγερος, ανεμόμυλος, χωματόδρομος κ.ά.

Μερικά προπαροξύτονα σε -ος «κατεβάζουν» τον τόνο στην παραλήγουσα σε τρεις πτώσεις: γενική ενικού, γενική πληθυντικού και αιτιατική πληθυντικού.

A2. Ανισοσύλλαβα σε -ας, -ης, -ες, -ους

		Ενικός αριθμός			
Ον.	ο	μπελάς	ταξιτζής	μεζές	παππούς
Γεν.	του	μπελά	ταξιτζή	μεζέ	παππού
Αιτ.	τον	μπελά	ταξιτζή	μεζέ	παππού
Κλ.	–	μπελά	ταξιτζή	μεζέ	παππού
		Πληθυντικός αριθμός			
Ον.	οι	μπελάδες	ταξιτζήδες	μεζέδες	παππούδες
Γεν.	των	μπελάδων	ταξιτζήδων	μεζέδων	παππούδων
Αιτ.	τους	μπελάδες	ταξιτζήδες	μεζέδες	παππούδες
Κλ.	–	μπελάδες	ταξιτζήδες	μεζέδες	παππούδες

Όπως το μπελάς κλίνονται : αρακάς, βοριάς, βραχνάς, λεφτάς, μυλωνάς, καλβάς, ψαράς κ.ά.

Όπως το ταξιτζής κλίνονται : μπογιατζής, παλιατζής, παπουτοής κ.ά.

Όπως το μεζές κλίνονται : καναπές, καφές, λεκές, μεζές, πουρές, τενεκές κ.ά.

Όπως το πρύτανης κλίνεται : πρέσβης.

A.3 Ανώμαλα αρσενικά

Μερικά ουσιαστικά ακολουθούν δικό τους τρόπο κλίσης:

	Ενικός αριθμός			Πληθυντικός αριθμός		
Ον.	ο	μυς	πρύτανης	οι	μύες / μυς	πρυτάνεις
Γεν.	του	μυός	πρύτανη	των	μυών	πρυτάνεων
Αιτ.	τον	μυ	πρύτανη	τους	μυς	πρυτάνεις
Κλ.	–	μυ	πρύτανη	–	μύες / μυς	πρυτάνεις

Έτσι κλίνεται και το : πρέσβης

Τι θα θυμάμαι για... τα αρσενικά ουσιαστικά

- Όλα τα αρσενικά έχουν τρεις **πτώσεις** όμοιες στον ενικό (**γενική, αιτιατική, κλητική**) και στον πληθυντικό (**ονομαστική, αιτιατική, κλητική**), εκτός από τα αρσενικά σε **-ος**. του αγώνα – τον αγώνα – αγώνα οι αγώνες – τους αγώνες – αγώνες
- Σχηματίζουν τη **γενική, αιτιατική** και **κλητική** του ενικού χωρίς το τελικό **-ς** της ονομαστικής. του ερευνητή – τον ερευνητή – ερευνητή του καφέ – τον καφέ – καφέ
- Εκτός από τα αρσενικά σε **-ος**, όλα τα άλλα αρσενικά έχουν στην ονομαστική, αιτιατική και κλητική του πληθυντικού κατάληξη **-ες**. οι μαθητές – τους μαθητές – μαθητές
- Όλα τα αρσενικά έχουν στη **γενική** του πληθυντικού κατάληξη **-ων/-ών**. των μαθητών, των αγώνων, των βασιλιάδων, των μπογιατζήδων

Τι να θυμάμαι όταν γράφω

Γράφω σε:

-ονας: τα κοινά προπαροξύτονα (*γείτονας, άξονας, πνεύμονας*) με εξαίρεση τα: *καύσωνας, μεσαίωνας, θερμοσίφωνα*

-ωνας: τα κύρια και εθνικά προπαροξύτονα (*Πλάτωνας, Απόλλωνας*) με εξαίρεση τα: *Αλιάκμονας, Αγαμέμνονας, Φιλήμονας*

-ώνας: τα παροξύτονα κοινά (*αγώνας*), περιεκτικά (*αμπελώνας*, βλ. ενότητα 17.1 μ), τοπωνύμια (*Μαραθώνας*) με εξαίρεση τα: *κανόνας, ηγεμόνας, αλαζόνας, Μακεδόνας, Στυμόνας*

-ορας: *αυτοκράτορας, ρήτορας, Νέστορας* κ.ά.

-τήρας: *οδοστρωτήρας, ανεμιστήρας* κ.ά.

-ητής: *επιθεωρητής, παρατηρητής* κ.ά. (Παράγονται από ρήματα σε -ώ.) Εξαιρούνται τα: *ιδρυτής, μηνυτής, κριτής* (Δεν παράγονται από ρήματα σε -ώ.)

-ιστής: *λογιστής, πολεμιστής* (Παράγονται από ρήματα σε -ίζω.), εξαίρεση: *δανειστής*

-ίτης: ουσιαστικά κοινά και εθνικά (*πολίτης, οπλίτης, Θασίτης*) με εξαίρεση τα: *μαγνήτης, διαβήτης, ιδιοκτήτης*

-ώτης: τα εθνικά και πολλά κοινά (*νησιώτης, Βολιώτης, Σουλιώτης* κ.ά.) με εξαίρεση τα: *αγρότης, δεσπότης, δημότης, τοξότης, ιππότης*